

هدف و ماهیت:

علم تخصیص منابع محدود برای نیازهای نامحدود. بطور کلی بحث در این علم بر سر آن است که نحوه تخصیص بهینه این منابع چگونه است.

در یک تعریف کلی تر علم اقتصاد مطالعه علمی جنبه های گوناگون رفتار اقتصادی انسان است. به این خاطر علم اقتصاد جزو علوم اجتماعی محسوب می شود، درست نظیر جامعه شناسی، علم سیاست یا روان شناسی، علم را معمولا بخش نظام یافته (روشمند) شناخت بشری می دانند اما تعریف علم بسی فراتر از این است. در این معنا علم به دنبال به دست دادن یک تبیین معقول و منطقی از روابط و پیوندهای میان پدیده های مشاهده پذیر و همچنین استخراج قوانین فراشمول برای پیش بینی رویدادهایی است که تحت شرایط معین رخ می دهند. به طور خلاصه سروکار علم با تبیین، استخراج قانون فراشمول و پیش بینی رویدادها است. علم اقتصاد از جنبه های مختلفی قابل بررسی است. آنچه باعث شده است این علم جزو علوم انسانی بیاید، سروکار داشتن با رفتار اقتصادی انسان هاست، این خود باعث پیوند اقتصاد با فلسفه می شود که جنبه نظری اقتصاد است. اما آنچه باعث پیوند این علم با ریاضی و آمار شده است، جنبه کاربردی اقتصاد است که بسیار وسیع تر از جنبه نظری آن است.

ویژگی دیگر علوم اجتماعی و به تبع آن علم اقتصاد این است که پیش بینی در این علوم با یک مشکل اساسی روبه روست: دانشمندان علوم اجتماعی و اقتصاددان ها به ندرت می توانند برای بررسی پدیده های مشاهده پذیر از آزمایش استفاده کنند، در حالی که دانشمندان علوم تجربی با این مشکل به طور جدی روبه رو نیستند. در علوم تجربی آزمایش در آزمایشگاه انجام می شود و با تمهیداتی می توان این محیط مصنوعی را تحت کنترل درآورد و واکنش های یک پدیده خاص را در برابر یک متغیر مشخص بررسی کرد. اما در علوم اجتماعی و علم اقتصاد عوامل دیگری نیز وجود دارند که تقریبا خارج از کنترل است و می توانند نتیجه بررسی را تغییر دهند.

کاستی ها و محدودیت های علوم اجتماعی و علم اقتصاد به ویژه در زمینه بهره گیری از روش آزمایش موجب شده دانشمندان علوم اجتماعی و اقتصاددانان به استفاده از روش ها و تکنیک های آماری پیشرفته رغبت نشان دهند. نه تنها آمار، ریاضی هم به اقتصاددانان در زمینه شناخت بهتر پدیده ها و رفتارهای فردی و اجتماعی کمک می کند. آمار رکن اساسی علوم اجتماعی، علم اقتصاد و سیاست های اقتصادی - اجتماعی است. با استفاده از روش ها و تکنیک های آماری پیشرفته می توان مبنایی ریاضی و کمی برای تبیین، تشخیص و صورت بندی مسائل اقتصادی - اجتماعی فراهم آورد. هم چنین آمار امکان به دست دادن تصویر کلی یک وضعیت اقتصادی - اجتماعی خاص را فراهم می کند.

علوم اجتماعی در مقایسه با علوم طبیعی ویژگی های خاص تری دارند، چون این علوم به بررسی رفتار انسان می پردازد و این رفتارها نیز ناهمگون است. گذشته از این، به خاطر تنوع فردیت ها پیش بینی در علوم اجتماعی به غایت سخت تر از پیش بینی در علوم طبیعی و تجربی است.

توانایی های مورد نیاز و قابل توصیه:

چون مباحث کتاب اقتصاد که در دبیرستان تدریس می شود، جنبه حفظی دارد، بسیاری از داوطلبان آزمون سراسری تصور می کنند که برای موفقیت در رشته اقتصاد باید حافظه ای قوی داشت تا بتوان مفاهیم و نظریه های متعدد را حفظ کرد، در حالی که به گفته استادان و دانشجویان این رشته، دانشجوی اقتصاد بیش از هر چیز باید در درس ریاضی قوی باشد تا بتواند در این رشته موفق گردد.

بسیاری از داوطلبان آزمون سراسری و حتی دانشجویان سال اول این رشته تصور می کنند که اقتصاد مجموعه ای از محفوظات است، در حالی که این علم ارتباط نزدیکی با ریاضی دارد و دانشجو باید مباحثی مثل حد، مشتق و انتگرال را در حد یک دیپلمه ریاضی بخوبی بداند در غیر این صورت در دروس ابتدایی و اولیه این رشته مثل اقتصاد خرد، اقتصاد کلان، ریاضی و آمار با مشکل روبرو می شود، مشکلی که تعداد قابل توجهی از فارغ التحصیلان علوم انسانی با آن مواجه هستند.

دانشجوی اقتصاد لازم است که به مباحث اجتماعی علاقه مند بوده و الفبای جامعه شناسی، علوم سیاسی و روانشناسی را بداند چون اقتصاد یک حلقه از علوم اجتماعی است و زنجیره علوم اجتماعی نیز به هم مرتبط است.

دانشجوی اقتصاد باید در درس ریاضی قوی باشد و حتی لازم است دارای نگاهی تحلیلی گر باشد تا هم در مطالعه دروس دانشگاهی مثل اقتصادسنجی و هم در بازار کار موفق باشد.

علاقه به جامعه و فعالیت های اجتماعی برای دانشجویان این رشته ضروری است. علم اقتصاد یکی از پایه های اصلی جامعه است و باید در ارتباط با موضوعات دیگر فرهنگی، سیاسی و اجتماعی مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. چرا که هر جامعه ای ویژگی های خاص خود را دارد و یک کارشناس اقتصاد باید بتواند اطلاعات علمی خود را با جامعه مورد نظر تطبیق دهد. شرط اول علاقمندی به مباحث اقتصادی است، چه در سطح کلان، مانند مسائل اقتصادی دولت و جامعه و چه در سطح فرد، مانند مسائل اقتصادی در کارخانجات و شرکت های تولیدی. از آنجا که جنبه کلان در رشته اقتصاد بیشتر مطرح است، دانشجوی می بایست از دید وسیعی نسبت به مسائل برخوردار باشد و این خود علاقه ای مضاعف به پیگیری علوم جامعه شناسی و سیاسی و غیره می طلبد.

معرفی گرایش های رشته علوم اقتصاد و دروس تخصصی هر گرایش:

رشته اقتصاد دارای پنج شاخه اقتصاد نظری، بازرگانی، کشاورزی، پول و بانکداری و صنعتی است و داوطلبان هر سه گروه آزمایشی علوم ریاضی و فنی، علوم تجربی و علوم انسانی می توانند این رشته را انتخاب کنند. به گفته استادان این رشته تفاوت شاخه های مختلف اقتصاد در مقطع کارشناسی کمتر از ۳۰ واحد درسی است و چون دانشجویان می توانند ۹ واحد اختیاری خود را از شاخه دیگر انتخاب کنند، تفاوت قابل توجهی بین شاخه های مختلف این رشته وجود ندارد. بویژه این که بین دروس تخصصی هر شاخه نیز شباهت های بسیاری وجود دارد برای مثال از یازده درس اختصاصی شاخه اقتصاد پول و بانکداری، چهار درس آن با شاخه اقتصاد بازرگانی مشترک است. با این همه ما برای آشنایی شما با شاخه های رشته اقتصاد، به معرفی اجمالی آن می پردازیم:

اقتصاد نظری: به مدل های ریاضی اقتصاد می پردازد یعنی تاکید این بخش از اقتصاد بیشتر بر تئوری های ریاضی است. تقسیم بندی رشته اقتصاد به شاخه های متفاوت کار اشتباهی است؛ چون بین شاخه های این رشته، مرزبندی دقیق و تعیین شده ای وجود ندارد. برای مثال ما در مقابل اقتصاد نظری، شاخه ای به نام اقتصاد کاربردی نداریم، اما در کل به نظر می رسد که هسته اصلی تئوری های اقتصادی مثل اقتصاد ریاضی و اقتصادسنجی بیشتر در شاخه اقتصاد نظری مطالعه می شود. یعنی این شاخه بیشتر جنبه انتزاعی و تئوری دارد و تاکید آن بر روی تئوری های ریاضی است و دانشجوی اقتصاد نظری کمتر پدیده هایی از قبیل تجارت را مطالعه می کند.

دروس تخصصی اقتصاد نظری: اقتصاد صنعتی، حسابداری شرکت ها، حسابداری صنعتی، اقتصاد منابع، مدیریت تولید، ارزیابی طرح های اقتصادی، اقتصاد سنجی، حقوق کار و روابط صنعتی، پژوهش عملیاتی. شاخه اقتصاد پول و بانکداری دانشجویان این شاخه با نحوه عملکرد بانک های داخلی و خارجی، اسناد اعتباری ارزی، سیاست های پولی و مالی به عنوان مهم ترین سیاست های تثبیت اقتصادی و چگونگی تجزیه و تحلیل صورت حساب های مالی آشنا می شوند.

اقتصاد بازرگانی: یکی از شاخه های کاربردی اقتصاد است که در آن دانشجو با جنبه های توصیفی و تحلیلی مدیریت تولید، مدیریت بازاریابی و کاربردهای آن، قوانین و مقررات مالیات در ایران، انواع حسابرسی و اصول حسابداری آشنا می شود، همچنین با استفاده از یک سری مدل های تصمیم گیری و متدهای کمی، تعیین خط مشی مطلوب را در مسائلی که یک مدیر با آن مواجه می شود فرا می گیرد.

دروس تخصصی اقتصاد بازرگانی: اقتصاد مدیریت، روش های مقداری در بازرگانی، مدیریت تولید، ارزیابی طرح های اقتصادی، حسابداری شرکت ها، حسابداری صنعتی، اصول بازاریابی، اصول بیمه، مدیریت مالی.

اقتصاد صنعتی: در شاخه اقتصاد صنعتی دانشجویان با طی دوره با ساختار بازار صنعت، بازرگانی بین‌المللی، منافع و مضرات انحصار، سیاست رقابت، منافع مصرف‌کننده، هزینه‌ها و همچنین حقوق و مقررات کاری که تنظیم‌کننده روابط بین کارگران و کارفرمایان است، آشنا می‌شوند.

دروس تخصصی اقتصاد صنعتی: اقتصاد صنعتی، حسابداری اقتصادی، مدیریت تولید، اقتصاد سنجی، ارزیابی طرح‌های اقتصادی، حقوق کار و روابط صنعتی

اقتصاد پولی و بانکداری: دانشجویان این شاخه با نحوه عملکرد بانک‌های داخلی و خارجی، اسناد و اعتبار ارزی، سیاست‌های پولی و مالی به عنوان مهم‌ترین سیاست‌های تثبیت اقتصادی و چگونگی تجزیه و تحلیل صورت حساب‌های مالی آشنا می‌شوند.

دروس تخصصی اقتصاد پول و بانکداری: عملیات بانکی داخلی، عملیات بانکی خارجی، سیاست‌های پولی و مالی، بانکداری اسلامی، روش‌های مقداری در بازرگانی، سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی، حسابداری شرکت‌ها، تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی، ارزیابی طرح‌های اقتصادی، تأمین منابع مالی و بورس اوراق بهادار، مدیریت مالی.

اقتصاد کشاورزی: دانشجویان این شاخه، اقتصادی را که به محصولات کشاورزی و زمین و زراعت باز می‌گردد، مطالعه می‌کنند. بازار محصولات کشاورزی به دلیل اینکه در بسیاری از موارد پیوستگی تولید را ندارد، همچنین متغیرهایی مثل آب و هوا و خاک در آن اثر عمده‌ای دارد، به مطالعه تخصصی و ویژه‌ای نیازمند است؛ یعنی کارشناس اقتصادی این بخش باید علاوه بر آشنایی با اصول و مبانی علم اقتصاد، با مسائل کشاورزی از قبیل تولید کشاورزی و بازارهای محصولات کشاورزی آشنایی داشته باشد. اقتصاد کشاورزی حدفصل رشته‌های مهندسی کشاورزی و اقتصاد است. یعنی دانشجویان هم اصول زراعت و دامپروری را مطالعه می‌کنند و هم با دروس اصلی اقتصاد مثل اقتصاد خرد و اقتصاد کلان آشنا می‌شوند.

دروس تخصصی اقتصاد کشاورزی: اقتصاد کشاورزی، توسعه و سیاست کشاورزی، اقتصاد منابع، اقتصاد سنجی، ارزیابی طرح‌های اقتصادی، بازاریابی محصولات کشاورزی، مدیریت مزرعه، جامعه‌شناسی روستایی، پژوهش عملیاتی.

اقتصاد حمل و نقل:

رشته اقتصاد حمل و نقل با اهمیت حمل و نقل در ارتباط است. همانطور که می‌دانید حمل و نقل از دو بخش عمده تشکیل شده، یکی زیرساخت‌های حمل و نقل و دیگری وسایل حمل و نقل.

برای استفاده بهینه از سیستم حمل و نقل، این رشته در دانشگاه آزاد برگزار می‌گردد تا امکان تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص مورد نیاز کشور در حد کارشناسی را فراهم کند. توسعه حمل و نقل، همانطور که همگان اطلاع دارند به طور روزافزون از دانش و تکنولوژی بالایی برخوردار است، بنابراین در ایران هم، با این افزایش دانش و تکنولوژی یعنی فنون جدید حمل و نقل، باید نیروهای ماهر و متخصصی تربیت کنیم تا بتوانند این سیستم حمل و نقل را به صورت بهینه چه از نظر زیرساخت‌های حمل و نقل، چه از نظر وسائل حمل و نقل به صورت بهینه مورد استفاده قرار دهند. ارتباط رشته علوم اقتصادی با رشته‌های تحصیلی دبیرستان در ارتباط با رشته تحصیلی اقتصاد، این نکته را باید متذکر شویم که رشته اقتصاد یکی از رشته‌های اصلی علوم انسانی است که در مقایسه با سایر رشته‌ها در گروه برندگان جایزه نوبل قرار می‌گیرد.

این موضوع، جایگاه این علم را در میان سایر علوم، کاملاً مشخص می‌کند. در هر حال یکی از کلاسیک‌ترین مفاهیم علم اقتصاد این است که اقتصاد در حقیقت علم منابع کمیاب است یا علم منابع محدود. این علم توضیح می‌دهد که ما چگونه می‌توانیم از امکانات محدودی که طبیعت در اختیار ما گذاشته برای رفع نیازهای نامحدود بشری که در زمان حال و آینده زندگی می‌کند استفاده کنیم. البته از آنجایی که رشد فزاینده جمعیت در حقیقت پارامتر تقاضا را در اقتصاد نشان می‌دهد افزایش پیدا می‌کند.

کند و در عین حال امکانات اقتصادی که طبیعت در اختیارمان گذاشته محدود است و جایگاه و اهمیت این علم را نشان می دهد. بر این مبنا که ما در آینده ملزم خواهیم بود که از قوانین این علم استفاده کنیم تا بشر در حقیقت مواجه با کمبود حاد و یا کمبود شدید قرار نگیرد.

دروس تخصصی اقتصاد حمل و نقل: حقوق حمل و نقل، اقتصاد حمل و نقل، حسابداری شرکت ها، مدیریت مالی، اقتصاد حمل و نقل

وضعیت ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر:

در این رشته تا مقطع دکترا امکان ادامه تحصیل وجود دارد. گرایش های مقطع کارشناسی ارشد علوم اقتصادی عبارتند از :

- ۱- برنامه ریزی سیستم های اقتصادی
- ۲- توسعه اقتصادی و برنامه ریزی
- ۳- علوم اقتصادی
- ۴- اقتصاد انرژی

موقعیت شغلی در ایران :

دانشجویان دوره کارشناسی اقتصاد بیشتر اطلاعات اولیه و پایه را مطالعه می کنند در نتیجه نباید انتظار داشته باشند که پس از فارغ التحصیلی به طور تخصصی و کاربردی فعالیت نمایند مگر دانشجویانی که خودشان مطالعه و فعالیت بیشتری داشته و تئوری هایی را که مطالعه می کنند، به کار نیز می گیرند. یعنی می توانند مدل های اقتصادی نوشته، تجزیه و تحلیل کرده و پیشنهاد های تازه ای برای رفع مشکلات اقتصادی مؤسسه و سازمان های مختلف ارائه دهند. البته این به آن معنا نیست که در حال حاضر فارغ التحصیلان این رشته بازار کار ندارند بلکه می توانند در بخش های مختلف وزارت اقتصاد مثل بخش مالیات، وزارت صنایع، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی و مرکز آمار فعالیت کنند و مهمتر از همه اینکه حتی اگر فارغ التحصیلان اقتصاد در رشته تخصصی خود فعالیت نکنند، به دلیل داشتن ذهنی باز و تحلیل گر و آشنایی صحیح با مسائل و مباحث اقتصادی، نگاه کارشناسانه ای نسبت به جامعه و پیرامون خود دارند و می توانند در هر شغلی موفق و کارآمد باشند.

رشته علوم اقتصادی مجموعه دانش های مربوط به اقتصاد را مورد بحث و بررسی قرار می دهد. این مجموعه که حاصل سلسله ای از اندیشه ها و تفکرات است با محور قرار دادن بررسی منابع کمیاب و تلاش برای استفاده بهینه از منابع محدود طبیعی و همچنین نیروی کار انسانی در پی آن است تا با چیدن دقیق اجزا و عناصر گوناگون اقتصادی در کنار یکدیگر از منابع کمیاب یاد شده به گونه ای استفاده نماید که بیشترین میزان ممکن از خواسته های انسانی، تأمین گردد.

بدین ترتیب گرایش های مختلفی در رشته علوم اقتصادی به وجود آمده است که یکی از آنها گرایش اقتصاد حمل و نقل می باشد. هدف از تأسیس چنین گرایشی آشنا نمودن دانشجویان با مفاهیم و ویژگی های اقتصادی حمل و نقل، روش های حمل و نقل سنتی و مدرن، انتخاب وسیله، ارزیابی خدمات حمل و نقل، ارزشیابی طرحها و پروژه های حمل و نقل و مواردی دیگر از این نوع و بررسی نظریه های گوناگون ارائه شده در زمینه ارتباطی حمل و نقل و توسعه اقتصادی است.

در این گرایش همچنین نکات ویژه ای در خصوص حمل و نقل زمینی، دریایی، هوایی، خطوط و لوله های نفتی مورد بررسی قرار می گیرد.